Blogi

Blogi: Kustannuskilpailukyvyn paranemisen tarve on 10–15 %

Suomen talous | 25.06.2015 | Lauri Kajanoja

KIRJOITTAJA

Lauri Kajanoja

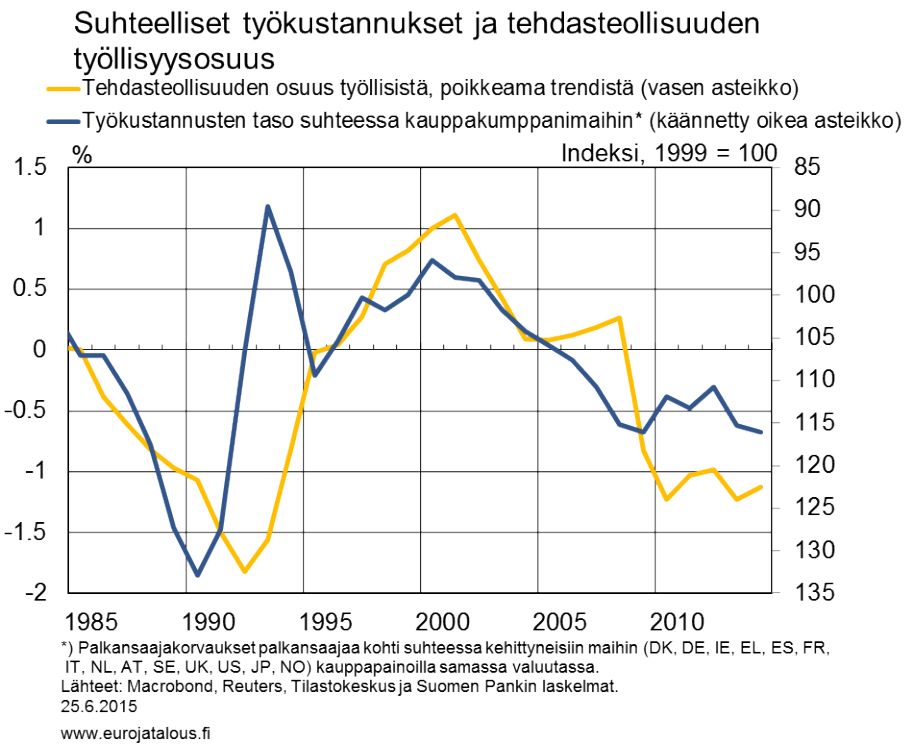
Suomen viennistä on hävinnyt viidennes ja teollisuudesta 100 000 työpaikkaa. Yksi syy on kustannusten nousu.

Suomen kustannuskilpailukyky on heikentynyt. Tässä kirjoituksessa esitän arvioita siitä, miten paljon sen pitäisi parantua. Yksityiskohtaisempi tarkastelu löytyy tänään julkaistusta artikkelista.

Suomen talouden viime vuosien heikkous on koskenut suurelta osin vientiä. Se on supistunut vuoden 2008 puolivälin jälkeen enemmän kuin yhdenkään toisen kehittyneen talouden. Samalla teollisuuden työllisyys on vähentynyt ja vaihtotase kääntynyt alijäämäiseksi.

Kotimaisen kustannustason useimpia kauppakumppanimaita nopeampi nousu selittää osan viennin supistumisesta. Lisäksi siihen ovat vaikuttaneet elektroniikka- ja metsäteollisuuden vaikeudet, joita ei voi merkittävässä määrin selittää työkustannuksilla. Kustannuskehityksen roolia kuvaa se, että Suomen vienti on ilman elektroniikka- ja metsäteollisuuden tuotteitakin supistunut useimpiin muihin maihin verrattuna (kuvio 1).

Kuvio 1.

Kilpailukyvyllä voidaan tarkoittaa eri asioita. Joskus puhutaan ”reaalisesta kilpailukyvystä”, jolloin kyse on talouden pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksista. Tässä kirjoituksessa kilpailukyvyllä tarkoitetaan kustannuskilpailukykyä, joka selittää talouden ulkoisen tasapainon edellytyksiä joidenkin vuosien aikajänteellä.

Kustannuskilpailukyvyn kehityksen arvioimisessa käytetään erilaisia mittareita, jotka kaikki eivät ole Suomen tapauksessa nykytilanteessa hyödyllisiä. Yksi tulkinnoiltaan suoraviivainen mittari on työkustannusten kehitys, kun se suhteutetaan muihin suunnilleen saman kehitystason maihin.

Kustannuskilpailukykyä mitattaessa työkustannusten tason nousu voidaan suhteuttaa tuottavuuden ja yritysten palkanmaksukyvyn muutokseen. Tällaisena mittarina käytetään usein nimellisiä yksikkötyökustannuksia. Silloin työkustannukset suhteutetaan työn tuottavuuteen, joka lasketaan tuotannon määrän muutoksen perusteella. Toinen vaihtoehto on käyttää tuotannon määrän sijasta tuotannon arvoa, jolloin kyse on reaalisista yksikkötyökustannuksista. Se kuvaa käänteisesti tuotannon kannattavuutta, ja samalla se kuvaa myös työn tulo-osuuden kehitystä.

Suomen tapauksessa hyödyllisiä mittareita ovat sekä nimelliset että reaaliset yksikkötyökustannukset, mutta niiden hyödyllisyys ei koske kaikkia toimialoja. Talouden avointa sektoria tarkasteltaessa tuotannon kannattavuus on hyödyllinen mittari, kun taas nimelliset yksikkötyökustannukset eivät Suomen tapauksessa sitä ole (Kajanoja 2012). Tähän on syynä

Suomen talouden avoimella sektorilla aiemmin vallinnut kansainvälisesti hyvin poikkeava hintakehitys.

Poikkeuksellinen hintakehitys on näkynyt koko talouden tasolla ulkomaankaupan vaihtosuhteen poikkeuksellisena heikkenemisenä eli vientihintojen alenemisena tuontihintoihin nähden. Tämä on kustannuskilpailukykyä mitattaessa otettava huomioon. Se merkitsee, että koko talouden yksikkötyökustannukset antavat Suomen kustannuskilpailukyvystä liian myönteisen kuvan. Virheen kumulatiivinen koko vuosien 1999 ja 2014 välillä on viiden prosentin suuruusluokkaa.

Kuinka paljon Suomen kustannuskilpailukyvyn pitäisi parantua, jotta talouden ulkoisen tasapainon edellytykset olisivat jälleen kunnossa? Kustannuskilpailukyvyn erilaisten mittarien tasojen vertailu muihin maihin ei tarjoa helposti tulkittavissa olevia vastauksia. Kustannuskilpailukyvyn mittarien nykytason vertailu niiden pitkän aikavälin keskiarvoihin on helpommin tulkittavissa, mutta sekään ei suoraan kerro kilpailukyvyn parantamisen tarpeesta.

Seuraavassa arvioidaan kustannuskilpailukyvyn parantamisen tarvetta sen ja talouden ulkoisen tasapainon välisen yhteyden avulla. Kustannuskilpailukyvyn mittareina käytetään helposti tulkittavissa olevia suureita eli koko talouden työkustannuksia ja tehdasteollisuuden kannattavuutta suhteessa kauppakumppanimaihin. Ulkoista tasapainoa mitataan teollisuuden työllisyyden ja vaihtotaseen avulla. Ulkoisen tasapainon arvioidaan olevan kunnossa silloin, kun tehdasteollisuuden osuus koko talouden työllisyydestä ei poikkea pitkän aikavälin hitaasti laskevalta trendiltään ja kun vaihtotase on yhden prosentin verran ylijäämäinen suhteessa BKT:hen. Tämä vaihtotaseen ”tasapainotaso” perustuu Suomen väestön ikärakenteeseen.

Voidaan odottaa, että talouden ulkoinen tasapaino riippuu pitkälti kustannuskilpailukyvyn kehityksestä. Näin näyttääkin kuvioiden 2–5 mukaan olevan.

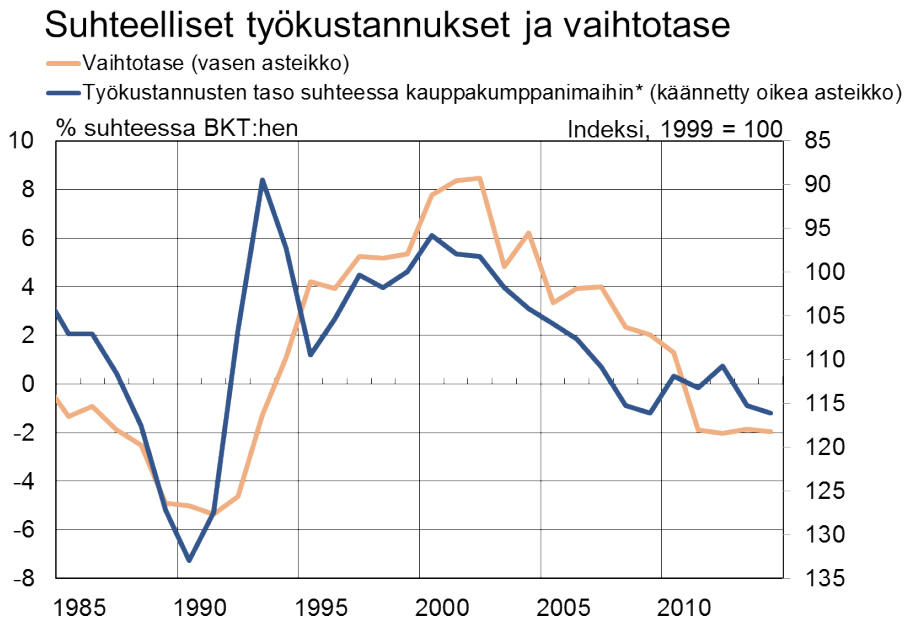
Kuvioiden 2–5 perusteella voidaan silmämääräisesti arvioida, kuinka paljon kustannuskilpailukyvyn mittareiden pitäisi parantua, jotta vaihtotase ja tehdasteollisuuden työllisyys saavuttaisivat edellä mainitut ”tasapainotasonsa”. Kuvioissa näkyvät tiedot viittaavat siihen, että tämä edellyttäisi koko talouden suhteellisen palkkatason alenemista suhteessa kauppakumppanimaiden keskiarvoon suurin piirtein 10–15 prosentin verran, ehkä lähempänä 10 prosenttia.

Kuvioita 3 ja 5 tarkasteltaessa on syytä huomata, että työkustannusten muutos koko taloudessa muuttaa tehdasteollisuuden kannattavuutta enemmän kuin yksi yhteen, kun jälkimmäistä mitataan reaalisten yksikkötyökustannusten käänteisluvulla. Tämä johtuu siitä, että kannattavuuteen vaikuttavat sekä tehdasteollisuuden omat työkustannukset että sen ostamien kotimaisten välituotteiden hinnat, joihin puolestaan vaikuttavat työkustannukset kotimarkkinatoimialoilla. Tehdasteollisuuden kannattavuuden indikaattorin voi arvioida

muuttuvan suurin piirtein 16 % silloin, kun talouden kaikkien toimialojen palkkataso muuttuu 10 %.

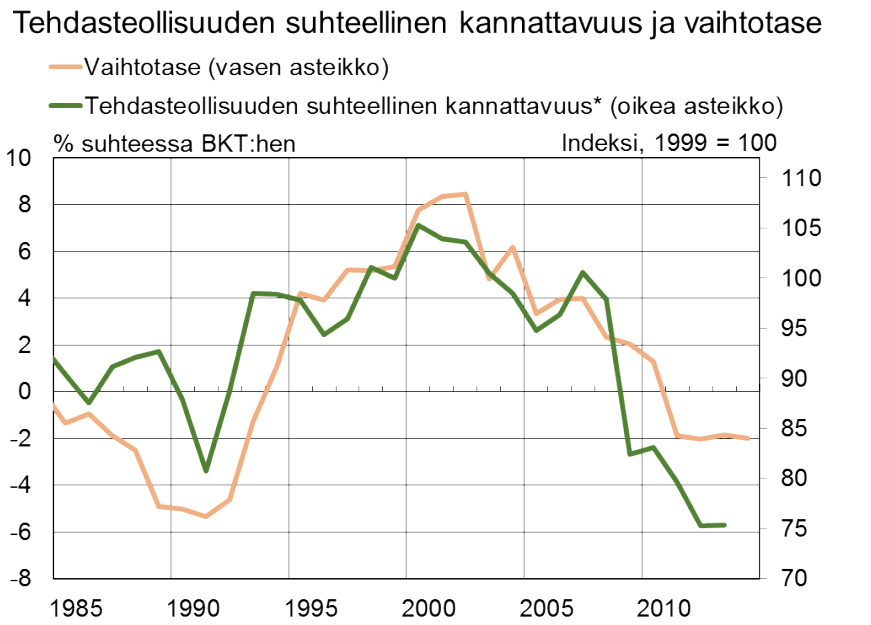
Työkustannusten suhteellisen tason 10–15 prosentin alenemisen voi siis arvioida karkeasti ottaen johtavan edellä määritellyn ”tasapainotason” saavuttamiseen tai lähelle sitä. On syytä huomata, että jos sen sijaan tavoiteltaisiin suurempia muutoksia vaihtotaseessa ja avoimen sektorin työllisyydessä – ja samalla mm. viennissä – kilpailukyvyn tulisi parantua vielä enemmän. Usein tavallista huonomman kustannuskilpailukyvyn ajanjaksoa on seurannut tavallista paremman kustannuskilpailukyvyn ajanjakso. Suhteellisen palkkatason sopeutumisen lisäksi tällaista kehitystä voisivat toki edesauttaa mahdolliset muut muutokset talouden avoimen sektorin kannattavuudessa kuten ulkomaankaupan vaihtosuhteen paraneminen tai tuottavuuskasvun nopeutuminen kauppakumppanimaihin nähden.

Kuvio 2.

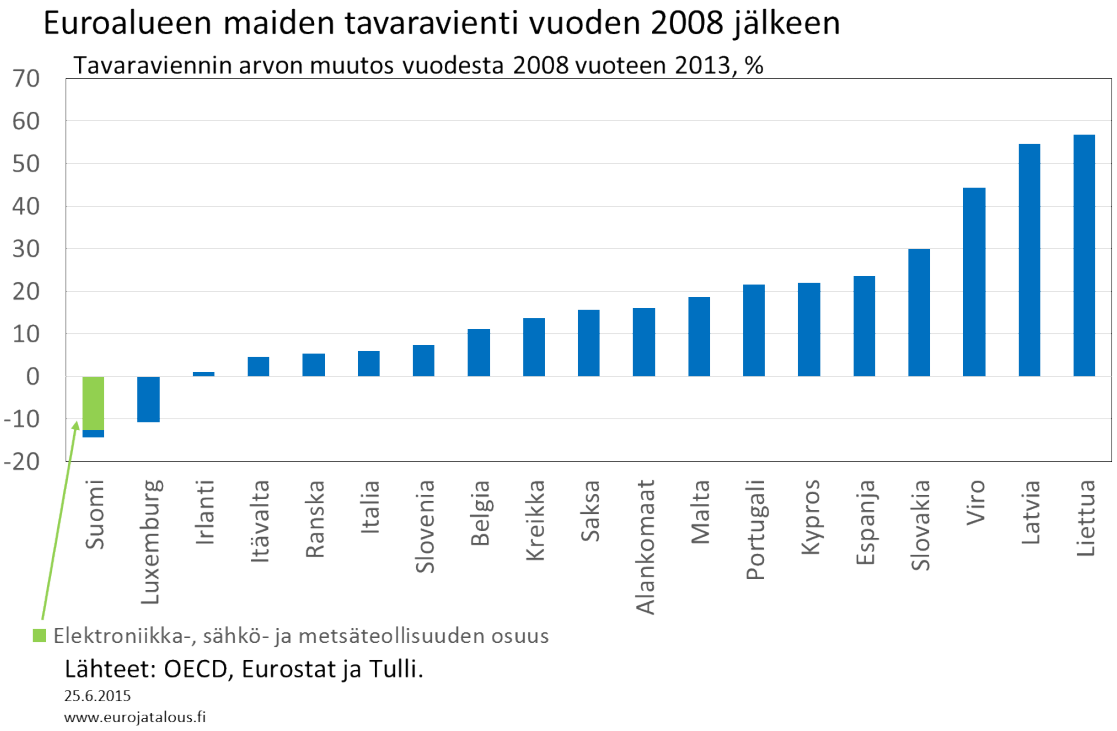

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti suhteessa kehittyneisiin maihin (DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, NL, AT, SE, UK, US, JP, NO) kauppapainoilla samassa valuutassa.
Lähteet: Macrobond, Reuters, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.
25.6.2015
www.eurojatalous.fi

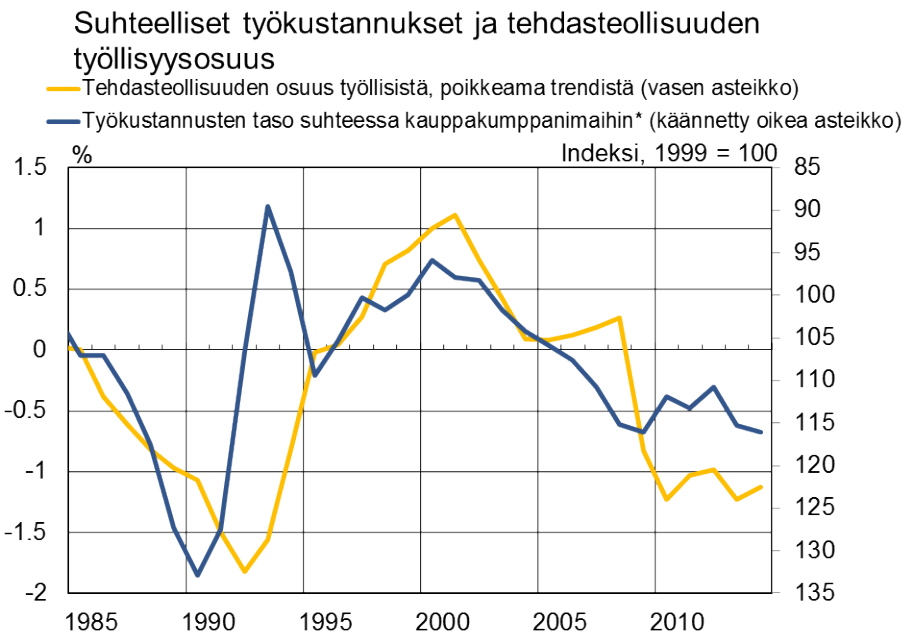
Kuvio 3.

Kuvio 4.

Kuvio 5.

Asiasanat

kilpailukyky, kustannuskilpailukyky